

Nr 235.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående förordning om avlöning åt värnpliktiga, som fullgöra krigstjänstgöring vid vissa industriella eller andra anläggningar eller fartyg; given Stockholms slott den 14 april 1917.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med det såsom bilaga vid statsrådsprotokollet fogade förslag, utfärda förordning om avlöning åt värnpliktiga, som fullgöra krigstjänstgöring vid vissa industriella eller andra anläggningar eller fartyg.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

J. Åkerman.

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 14 april 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
Statsråden VON SYDOW,
STENBERG,
FALK,
HAMMARSTRÖM,
MÅRTEN ERICSSON,
ÅKERMAN,
CARLESON,
HANS ERICSON,
DAHLBERG.

Efter gemensam beredning inom lantförsvars- och sjöförsvarsde-
partementen anförde chefen för förstnämnda departement, statsrådet
Åkerman, följande:

»Uti § 11 av nådiga kungörelsen den 21 januari 1916 angående
uppskov med och frikallelse från inställelse till tjänstgöring vid mobi-
lisering för vissa värnpliktiga stadgas bland annat, att vid artilleri-,
fortifikations- och intendenturverkstäderna (-faktorierna, -förråden m. m.)
anställda civila arbetare, förmän, verkmästare och tjänstemän, ävensom
— till särskilt bestämt antal — motsvarande personal vid av armé-
och marinförvaltningarna för tillverkning (reparation) av artillerimateriel
och ammunition, torpeder och torpedmateriel, minmateriel samt
gnist-, flyg-, fartygs-, maskin-, ingenjör-, intendentur-, sjukvårds- och

veterinärmateriel samt för framställande av redskap eller halvfabrikat för tillverkning av sådan materiel under krig enligt plan i anspråk tagna vissa enskilda verk och fabriker må — oberoende av vad i kungörelsen bestämts rörande uppskov — inkallas till tjänstgöring på sätt i kommandoväg stadgas.

Genom nyssnämnda dag i kommandoväg fastställda ändringar i inkallelseinstruktionerna för beväringen och landstormen har bestämts, att förenämnda personal skall inkallas genom vederbörande departement (styrelse) inom armé- och marinförvaltningarna till visst antal enligt särskilda bestämmelser.

Ifrågavarande personal är avsedd att vid krigstillfälle fullgöra sin krigstjänstgöring genom tjänstgöring vid vederbörande verkstäder och industriella anläggningar.

Uti underdånig skrivelse den 6 oktober 1916 gjorde den av Kungl. Maj:t den 26 juli 1915 tillsatta krigsmaterielkommissionen framställning om utfärdande av särskilda föreskrifter angående avlöning åt personal, som jämlikt förenämnda bestämmelser inkallats till tjänstgöring vid verkstäder eller industriella anläggningar, samt anförde därvid följande.

Framställning
av krigs-
materielkom-
missionen.

Under det att förut gällande inkallelseinstruktioner medgivit frikallelse eller uppskov för ifrågavarande personal, i den mån man över huvud taget insett nödvändigheten av dennas kvarstannande vid arbetet, innebure de nya bestämmelserna antagandet av ett helt och hållet nytt system för tillförsäkrande av arbetskraft åt den industriella verksamhet, som ansåges nödvändig för krigföringen. Detta nya system medförde emellertid vissa konsekvenser i fråga om disciplinära och avlöningsförhållanden.

Vad först de disciplinära förhållandena anginge, så kom de till fabriker m. m. inkallade värnpliktiga i egenskap av krigsmän att vara underkastade bestämmelserna i strafflagen för krigsmakten. Därigenom bleve de i viss mån annorlunda ställda i disciplinärt hänseende än sina civila arbetskamrater, något som dock icke torde inverka vid det civila arbetet, där befäl endast utövades av den civila arbetsledningen. Chefen för generalstaben hade i underdånig skrivelse den 4 september 1916 framlagt närmare förslag rörande de inkallade värnpliktigas ställning såväl i förhållande till de militära myndigheterna som till de civila arbetsgivarna. Genom detta förslag, av vilket kommissionen haft tillfälle att taga del, syntes de disciplinära frågorna vara lösta på ett för det civila arbetets ostörda fortgång tillfredsställande sätt.

Beträffande avlöningsfrågan skulle enligt värnpliktslagen §§ 35 och 39 de värnpliktiga under tjänstgöring erhålla såväl penningbidrag som

underhåll, sjukvård, beklädnad, utredningspersedlar och annan erforderlig utrustning enligt särskilda bestämmelser. Således skulle de till tjänstgöring vid industriella etablissemang inkallade värnpliktiga i avlöningshänseende intaga annan ställning än sina arbetskamrater, ett förhållande som av flera skäl måste anses olämpligt. Det syntes nämligen vara alldeles uppenbart, att man icke kunde förvänta full arbetsprestation av en arbetare, vilken allenast åtnjöte krigsavlöning och arbetade sida vid sida med de arbetare, vilka på grund av att de stode utom värnpliktsåldern eller beviljats uppskov med inställelse till krigstjänstgöring komme i åtnjutande av den avsevärt högre civila avlöningen. I fält kunde soldaten under de svåraste förhållanden fullgöra allehanda tekniska uppgifter utan hänsyn till avlöningsförhållanden m. fl. civila synpunkter. Men i hemorten läte det sig icke göra att driva modern industri efter dylika principer, till på köpet med en personal, som kvarstannade i sina vanliga befattningar under fred och i sin vanliga miljö. Det skäl till att giva de till yrkesarbete inkallade vanlig soldatavlöning, som kunde anses ligga däri, att övriga värnpliktiga ute vid fronten riskerade liv och lem, medan krigstjänstgöringen vid en fabrik icke medförde samma vådor, kunde ej heller tillmätas vitsord. Medborgarens pliktuppfyllelse i fält kunde ej mätas med materiella mått eller betalas på samma sätt som ett vanligt arbete. Konsekvensen skulle då fordra, att hemmavarande krigsodugliga finge vidkännas en motsvarande nedsättning av sina inkomster liksom ock de, som efter erhållet uppskov kvarstannade i sitt civila arbete.

För åvägbringande av likställighet i avlöningshänseende mellan de inkallade värnpliktiga samt de civila arbetarna vid ett industriellt företag syntes på grund av nu anförda skäl vara nödvändigt föreskriva, att de till tjänstgöring vid fabriker inkallade värnpliktiga undantoges från förut berörda avlöningsbestämmelser. Deras avlöning borde helt och hållet övertagas av arbetsgivaren och ske efter samma grunder som för de civila arbetarna.

Med anledning härav hemställde kommissionen, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt arméförvaltningens civila departement att skyndsammast framlägga förslag till sådana ändringar i gällande bestämmelser rörande värnpliktiga under tjänstgöring tillkommande avlöning och naturaförmåner, att värnpliktig, vilken fullgjorde sin tjänstgöringskyldighet vid verkstad eller industriell anläggning, som tillhörde kronan eller jämlikt lag eller träffat avtal toges i anspråk för allmänt behov, måtte, såvida ej för visst fall annorlunda förordnades, avlönas av anläggningens innehavare i likhet med vid anläggningen anställda arbetare.

Sedan med anledning härav arméförvaltningens civila departement anbefallts att i ärendet avgiva utlåtande, har departementet med underdånig skrivelse den 16 december 1916 överlämnat förslag till förordning i ämnet samt därvid anfört följande:

Arméförvaltningens civila departements yttrande.

Departementet ville till en början frambålla, att då departementet icke kunnat bedöma, vilken inverkan de av krigsmaterielkommissionen åberopade föreskrifterna kunde hava på de för marinen gällande avlöningsföreskrifterna, departementet begränsat sitt utlåtande till att omfatta allenast de armén berörande förhållanden.

Genom föreskrifterna i förenämnda kungörelse den 21 januari 1916 och de därpå grundade ändringarna i vederbörliga inkallelseinstruktioner hade beträffande sättet för fyllandet av det personalbehov, som vid mobilisering borde tillgodoses, för att ifrågavarande anläggningar skulle kunna hållas i gång, införts ett i så måtto förändrat system, att, medan detta syfte enligt de förut gällande kungörelserna av den 28 september 1913 avsetts att vinnas allenast genom frikallelse från eller uppskov med inställelse till tjänstgöring vid mobilisering, detsamma numera komme att vinnas — utom genom de tidigare åtgärderna — även däri-genom, att vissa värnpliktiga särskilt inkallades att fullgöra sin krigstjänstgöring genom arbete vid anläggning av förenämnda slag.

För tillämpning av det äldre systemet med de värnpliktigas frikallelse från (uppskov med) krigstjänstgöring — i den mån detsamma fortfarande skulle tillämpas — uppstode icke något behov av särskilda avlöningsföreskrifter för sådana värnpliktiga, som för arbete vid enskild anläggning erhöle dylik frikallelse från eller uppskov med krigstjänstgöring. Å sådana värnpliktiga skulle nämligen värnpliktlagens bestämmelser icke träda i tillämpning, enär dessa värnpliktiga i allo behölle sin ställning såsom civila arbetare. Allenast för sådana vid arméns särskilt mobiliserade anstalter, verk och inrättningar, såsom t. ex. ammunitionsfabriken, gevärsfaktoriet, de centrala intendenturförråden, mot kontrakt eller dylikt anställda yrkesarbetare, som, ehuru värnpliktiga, avsåges att efter frikallelse eller uppskov få kvarstå i sina i fred innehavda anställningar, bleve det fortfarande såsom hittills erforderligt att lämna viss föreskrift. Av de sakkunniga, vilka utarbetat det förslag, som legat till grund för det nu gällande krigsavlöningsreglementet, hade framhållits, att något skäl ej kunde anses föreligga, varför den personal vid mobiliserat förband av armén, som vid mobilisering på grund av befrielse från krigstjänstgöring bibehölle sina rent civila arbetsuppgifter, skulle tilldelas krigslön och andra kontanta förmåner enligt krigsavlöningsreglementet, utan hade i stället föreslagits

den bestämmelse, som återfunnes i nämnda reglementes § 2 mom. 2, att för sådan personal skulle tillämpas de för personalen i fred gällande föreskrifter.

Sedan genom kungörelsen den 21 januari 1916 bestämmelserna angående värnpliktigas inkallande till kronan eller enskild tillhörig anläggning för tillverkning av krigsmateriel tillkommit, hade emellertid krigsavlöningsreglementets nyssnämnda bestämmelse kommit att stå i strid med föreskriften i § 2 mom. 1, att reglementets bestämmelser skulle tillämpas å värnpliktiga, då de tillhörde mobiliserad anstalt, verk eller inrättning, ett förhållande som kommit att kvarstå även beträffande motsvarande föreskrifter i det den 24 november 1916 utfärdade, för år 1917 gällande reglementet. Av samma anledning hade också framträtt behovet av bestämmelser rörande avlönings- m. fl. förmåner till sådana värnpliktiga, som inkallades att fullgöra sin krigstjänstgöring genom arbete vid enskild tillhörig anläggning, som toges i anspråk för krigsmaterieltillverkning.

Då det gällde att åstadkomma erforderliga föreskrifter till lösning av föreliggande båda frågor, borde först iakttagas, att bestämmelserna rörande de värnpliktiga, som vore avsedda att inkallas till de *kronan* tillhöriga verk och inrättningar, vilka enligt fastställda planer vore avsedda att vid arméns övergång till krigsfot utgöra särskilda mobiliserade anläggningar, borde intagas i krigsavlöningsreglementet. Skulle enskild tillhörig anläggning, som på grund av gällande rekvisitionslag toges i anspråk för arméns behov, efter det kronan övertagit densamma, anordnas såsom en under militär ledning mobiliserad institution, vore det vidare givet, att nämnda reglementes stadganden borde vara tillämpliga å dit inkallad eller där placerad personal.

Vad åter anginge avlöningsförhållandena för värnpliktiga, som inkallades till *enskild* anläggning, vilken antingen på grund av rekvisitionslagen helt toges i anspråk för arméns behov utan att anordnas såsom mobiliserad institution eller ock på grund av nämnda lag eller avtal toges i anspråk för arméns behov allenast i den begränsade omfattningen, att dess tillverkningar i större eller mindre del skulle levereras till armén, syntes de för dessa förhållanden erforderliga föreskrifter, såsom fallande utom krigsavlöningsreglementets tillämplighetsområde, böra sammanfattas i en särskild författning.

På sätt krigsmaterielkommissionens framställning utvisade, hade kommissionen funnit, att värnpliktiga vid inkallelse till nu ifrågavarande slags krigstjänstgöring icke lämpligen borde avlönas på samma sätt, som enligt krigsavlöningsreglementet vore bestämt för värnplik-

tiga, vilka inkallades till mobiliserade förband. Såsom skäl härför hade kommissionen framhållit, bland annat, att man icke torde kunna förvänta samma arbetsprestation av en arbetare, vilken skulle åtnjuta avlöning enligt nämnda reglemente, som av andra arbetare med samma sysselsättning, vilka på grund därav, att de vore utom värnpliktsåldern eller beviljats uppskov med krigstjänstgöring, komme i åtnjutande av en avsevärt högre civil avlöning.

Även om summan av de utgifter staten måste ikläda sig för tillhandahållande åt mobiliserade värnpliktiga av samtliga naturaförmåner (såsom för kvarter, underhåll, beklädnad m. m.) tillika med den fastställda krigslönen i vissa fall skulle visa sig uppgå till föga mindre belopp än den arbetsavlöning, som ifrågakomme på arbetsmarknaden, måste dock nämnda av kommissionen uttalade uppfattning enligt departementets mening få anses vara i huvudsak riktig. Härtill komme emellertid, att stora svårigheter kunde uppstå, om staten skulle tillhandahålla de värnpliktiga, vilka inkallades till anläggningar av förevarande slag, samma krigslön ävensom enahanda naturaförmåner, som enligt olika författningar tillkomme dem, som tjänstgjorde vid truppförband eller formationer, där anordningar därför funnes träffade.

Av sistnämnda orsak hade också redan tillkommit förut åberopade bestämmelse i § 2 mom. 2 i krigsavlöningsreglementet, enligt vilken, bland annat, värnpliktig, som erhållit frikallelse från krigstjänstgöring för att fortfarande arbeta vid någon arméns mobiliserade anläggning, finge behålla de civila avlöningsförmåner, som enligt kontrakt eller dylikt i fred tillkomme honom såsom yrkesarbetare vid anläggningen.

Departementet funne sig följaktligen böra, enligt kommissionens hemställan, tillstyrka, att hos riksdagen utverkades medgivande om utfärdande beträffande avlöning åt värnpliktiga, vilka inkallades till viss tjänstgöring av den art, som omförmäldes i § 11 av kungörelsen den 21 januari 1916, av sådana föreskrifter, att avlöningen skulle utgå i likhet med avlöningen åt andra vid vederbörlig anläggning anställda civila arbetare.

De föreskrifter i nämnda avseenden, som departementet funnit erforderliga, hade departementet ansett böra, i vad de avsåge värnpliktiga, som inkallades till anläggningar, som skulle tillhöra arméns mobiliserade verk och inrättningar, inflyta i krigsavlöningsreglementet. Förslag till härav betingade ändringar i reglementets § 2 åtföljde departementets samma dag avlåtna skrivelse i anledning av departementet genom nådigt brev den 28 juli 1916 meddelat uppdrag att inkomma med förslag till vissa andra ändringar i reglementet.

Vad åter anginge de föreskrifter, som erfordrades beträffande värnpliktiga, vilka inkallades till enskilda anläggningar, hade departementet sammanfattat desamma i ett skrivelsen bifogat författningsförslag.

Såsom motivering till de särskilda bestämmelser, som funnits böra upptagas i nämnda förslag, syntes allenast erfordras följande erinringar.

Krigsmaterielkommissionen hade i sin framställning endast tagit i betraktande avlöningsförhållandena för vissa enligt kungörelsen den 21 januari 1916 till tjänstgöring vid kronan eller enskilda tillhöriga verkstäder eller industriella anläggningar inkallade värnpliktiga. Enligt bestämmelserna i § 11 av nämnda kungörelse skulle motsvarande inkallelseföreskrifter gälla vissa värnpliktiga, som antingen tillhörde besättning å fartyg, vilket med besättningen förhyrts för att vid mobilisering användas för arméns ändamål, eller som hade anställning vid kanal- och slussverk eller hamn, vilka vid mobilisering ställdes till arméns förfogande. I anledning härav hade departementet funnit sig böra giva bestämmelserna i författningsförslaget en sådan omfattning, att de avsåge även värnpliktiga av sistnämnda båda kategorier.

Departementet hade redan förut antytt, att, i de fall då en industriell anläggning med tillämpning av rekvisitionslagen helt toges i anspråk för arméns behov, densamma kunde tänkas bliva av de militära myndigheterna ordnad såsom en mobiliserad inrättning, vid vilken krigsförvaltningsreglementena och då också krigsavlöningsreglementet bleve gällande. Andra dylika i sin helhet rekvirerade anläggningar kunde emellertid — liksom sådana, vilka endast så till vida toges i anspråk för arméns behov, att deras tillverkningar i större eller mindre del levererades till armén — även efter det de tagits i anspråk kvarstå under sin vanliga civila ledning. Bestämmelserna i § 2 avsåge att reglera avlöningsförhållandena för värnpliktiga, vilka inkallades till tjänstgöring vid nu avsedda anläggningar, ävensom å sådant fartyg, som enligt rekvisitionslagen toges i anspråk.

Föreskrifterna i § 3 hade betingats därav, att vissa av de värnpliktiga, varom förslaget handlade, kunde inkallas från annan ort än den, där den särskilt anordnade krigstjänstgöringen skulle fullgöras. Då det icke torde kunna åläggas ägare eller innehavare av vederbörlig anläggning m. m. att utgiva ersättning för färd eller resa, som värnpliktig sålunda kunde hava att företaga, hade det ansetts riktigast stadga, att densamma skulle utgå enligt tillämpliga bestämmelser i krigsavlöningsreglementet och omedelbart bestridas av statsmedel samt utbetalas genom den myndighet, som verkställt inkallelsen (t. ex. departement i arméförvaltningen).

Då departementet föreslagit, att avlöningen till värnpliktiga, inkallade till enskilda anläggningar, skulle utgå efter samma grunder, efter vilka ersättningen utginge till de vid anläggningen med motsvarande arbetsuppgifter anställda civila personer, hade departementet visserligen icke förbisett, att kostnaderna för sådan avlöning, vilka i form av höjda pris på anläggningens tillverkningar i varje fall komme att drabba kronan, skulle, därest avlöningarna på allmänna arbetsmarknaden under inkallelsetiden höjdes, kunna ökas utöver vad som kunde anses skäligt, särskilt i jämförelse med de förmåner, som utginge till värnpliktiga, inkallade till mobiliserade truppförband, ävensom att ifrågakvarande värnpliktiga skulle kunna bliva berättigade till högre avlöningar, än som, jämlikt departementets förslag till § 2 mom. 3 i krigsavlöningsreglementet, enligt av Kungl. Maj:t eller vederbörliga arméns myndigheter meddelade bestämmelser skulle utgå till värnpliktiga, inkallade till arméns egna mobiliserade verk och inrättningar. För undvikande härav hade i nu förevarande förslags § 1 mom. 1 tillkommit orden »där Kungl. Maj:t icke annorlunda förordnar». Med stöd härav kunde nämligen, därest så skulle visa sig behövt, för till viss anläggning inkallade värnpliktiga bestämmas särskilda maximilöner, oberoende av de avlöningsbelopp, som tillkomme de civila arbetarna vid sådan anläggning.

Till följd av nådig remiss har marinförvaltningen den 5 mars 1917 avgivit underdånigt utlåtande i ärendet samt därvid anfört följande:

Marinförvaltningens yttrande.

I det av marinförvaltningen med underdånig skrivelse den 19 februari 1917 överlämnade förslaget till förordning med särskilda föreskrifter angående avlöningsförmåner m. m. vid marinen på krigsfot skulle § 2 mom. 3 av denna förordning givas sådan lydelse, att såväl personal vid månads- och daglönarstaten vid flottan som annan i statens tjänst anställd personal, vilken vid mobilisering placerades i samma eller liknande befattning som i fred, skulle erhålla avlöningsförmåner enligt för fred gällande föreskrifter. Några bestämmelser härutöver syntes icke, vad marinen beträffade, erfordras med avseende å sådan personal, som vid mobilisering kunde komma att tjänstgöra vid staten tillhörande industriell anläggning. Inkallades däremot värnpliktig att fullgöra sin krigstjänstgöring vid enskild tillhörig industriell anläggning, som i större eller mindre utsträckning på grund av lag eller avtal toges i anspråk för tillverkning av krigsmateriel, syntes sådan värnpliktig på av krigsmaterielkommissionen anförda skäl böra komma i åtnjutande av avlöning enligt de grunder, efter vilka ersättning utginge

till de vid anläggningar med motsvarande arbetsuppgifter anställda civila personer. Marinförvaltningen tillstyrkte därför, att riksdagens medgivande inhämtades om utfärdande av bestämmelser i sådan riktning, och hade ämbetsverket intet att erinra mot att dessa bestämmelser gaves den lydelse arméförvaltningens civila departement föreslagit under § 1 mom. 1 av nämnda departements förslag.

För marinens vidkommande funne marinförvaltningen något behov icke föreligga, att sådana bestämmelser infördes, som avsåges i § 1 mom. 2 av förberörda förslag, utan borde marinen tillhörande värnpliktig, som inkallades till tjänstgöring å förhyrt eller rekvirerat fartyg, fortfarande i avlöningshänseende likställas med värnpliktig i allmänhet, som tjänstgjorde å annat fartyg.

Förslagets § 2 syntes böra givas den ändrade lydelse, som förändrades av vad ovan med avseende å § 1 mom. 2 anförts.

De i §§ 3 och 4 av förslaget intagna bestämmelser funne marinförvaltningen behövlige och ville därför tillstyrka, att sådana bestämmelser bleve utfärdade i sammanhang med övriga föreslagna föreskrifter.

Departements-
chefen.

I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna anser även jag, att värnpliktiga, vilka inkallas att fullgöra sin krigstjänstgöring genom arbete vid fabriker, verkstäder eller andra industriella anläggningar böra i avlöningshänseende likställas med den vid vederbörande anläggning anställda civila arbetspersonalen. De skäl, som av myndigheterna härför anförts, synas mig övertygande och till fullo motivera en dylik anordning.

I den mån inkallelsen äger rum till armén tillhöriga verkstäder och anläggningar, kommer, såsom av den förut lämnade redogörelsen närmare framgår, krigsavlöningsreglementet för armén att bliva å den inkallade personalen tillämpligt. I enlighet härmed hava uti det förslag till krigsavlöningsreglemente för armén, som Kungl. Maj:ten 4 innevarande månad beslutat förelägga riksdagen, införts bestämmelser, att beträffande sådana värnpliktiga tillkommande löneförmåner skall tillämpas vad som gäller i fråga om avlöningen för den vid vederbörligt verk eller inrättning såsom yrkesarbetare eller dylikt medelst kontrakt eller genom annat avtal anställda personalen. Denna personal skall nämligen åtnjuta avlöning enligt de för fred gällande föreskrifter och de särskilda bestämmelser, som för mobilisering äro eller varda meddelade.

Vad nu är sagt torde jämväl böra gälla beträffande avlöning åt värnpliktiga, vilka inkallas till tjänstgöring vid enskild anläggning,

vilken på grund av lag tages i anspråk för krigsmaktens behov och anordnas såsom en under militär ledning mobiliserad institution. Vid sådan anläggning bliva nämligen vederbörande krigsförvaltningsreglementen och följaktligen även krigsavlöningsreglementet gällande.

Däremot hava dylika bestämmelser för marinens del icke ansetts erforderliga, enär motsvarande förhållanden med avseende å marinen icke föreligga.

Det nu föreliggande författningsförslaget avser att reglera avlöningsförhållandena för sådana värnpliktiga, som inkallas för tjänstgöring vid enskild anläggning, vilken antingen på grund av lag helt tages i anspråk för krigsmaktens behov, utan att anordnas såsom mobiliserad institution under militär ledning, eller ock på grund av lag eller avtal tages i anspråk för krigsmaktens behov allenast i den begränsade omfattning, att dess tillverkningar i större eller mindre del levereras till krigsmakten. Vid granskningen av nämnda förslag har jag, i vad detsamma avser förhållandena vid armén, icke funnit anledning till annan erinran än att det syntts mig lämpligt att vidtaga vissa formella jämkningar i förslaget.

Vad marinförvaltningen anfört därom, att marinen tillhörande värnpliktig, som inkallas till tjänstgöring å förhyrt eller rekvirerat fartyg, fortfarande bör i avlöningshänseende likställas med värnpliktig i allmänhet, som tjänstgör å annat fartyg, torde bära tillerkännas giltighet, då fartyg, som förhyras eller rekvireras för marinens räkning, med hänsyn till de ändamål, för vilka sådana fartyg användas, lära komma att föras av militär befälhavare. Bestämmelserna i § 1 mom. 2 av författningsförslaget synas sålunda bära gälla endast armén. På grund härav torde, på sätt marinförvaltningen föreslagit, avfattningen av § 2 i förslaget bära undergå en mindre jämkning.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med det vid detta protokoll såsom bilaga fogade förslag, utfärda förordning om avlöning åt värnpliktiga, som fullgöra krigstjänstgöring vid vissa industriella eller andra anläggningar eller fartyg.»

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Harald Wiens.

Bil.

Förslag
till
Förordning

om avlöning åt värnpliktiga, som fullgöra krigstjänstgöring vid vissa industriella eller andra anläggningar eller fartyg.

§ 1.

1. Varder vid mobilisering, enligt av Kungl. Maj:t meddelade särskilda bestämmelser, värnpliktig inkallad att fullgöra honom åliggande krigstjänstgöring såsom arbetare, förman, verkmästare, tjänsteman eller dylikt vid enskild fabrik, verkstad eller annan industriell anläggning, vars tillverkning på grund av lag eller avtal i större eller mindre omfattning tages i anspråk för krigsmaktens behov, skall beträffande avlönings- m. fl. förmåner till sådan värnpliktig under den tid, inkallelsen varar, gälla, att desamma, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda förordnar, utgå efter samma grunder, efter vilka ersättning utgår till de vid anläggningen med motsvarande arbetsuppgifter anställda civila personer.

2. Vad i mom. 1 stadgas skall i tillämpliga delar gälla jämväl i de fall, då värnpliktig, som tillhör besättning å fartyg, vilket med besättningen för kronans räkning förhyrts att vid mobilisering användas för arméns ändamål, eller värnpliktig, som har anställning vid kanal- och slussverk eller hamn, som enligt uppgjorda planer vid mobilisering ställes till arméns förfogande, enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser inkallas till krigstjänstgöring å sådant fartyg eller vid sådan anläggning, som i detta moment avses.

§ 2.

Inkallas värnpliktig, enligt av Kungl. Maj:t givna särskilda bestämmelser, vid mobilisering till fullgörande av krigstjänstgöring av den i § 1 nämnda beskaffenhet vid fabrik, verkstad eller annan i samma § nämnd anläggning, som enligt lag genom rekvisition eller annat för-

fogande tages i anspråk för krigsmaktens behov eller ock å fartyg, som på enahanda sätt tages i anspråk för arméns behov, och skall anläggningen eller fartyget icke hänföras till sådan mobiliserad anstalt, verk eller inrättning, att krigsavlöningsreglementet för armén därå skall gälla, skola beträffande nu nämnd värnpliktig bestämmelserna i § 1 i denna förordning äga motsvarande tillämpning.

§ 3.

1. Har värnpliktig, som inkallas till krigstjänstgöring vid anläggning eller å fartyg, som avses i denna förordning, att för inställelse till tjänstgöringsort eller återfärd därifrån företaga färd i trupp eller resa, skola i avseende å sådan värnpliktigs rätt till ersättning för sådan färd eller resa de i krigsavlöningsreglementet för armén eller förordningen med särskilda föreskrifter angående avlöningsförmåner m. m. vid marinen på krigsfot meddelade bestämmelser beträffande till mobiliserat truppförband vid armén eller till mobiliserad del av marinen inkallad värnpliktig äga motsvarande tillämpning.

2. Av bestämmelsen i mom. 1 föranledd kostnad utgår av statsmedel och utbetalas genom den myndighet, som inkallat den värnpliktige.

§ 4.

1. Tillhandahåller ej ägare eller innehavare av verkstad, fabrik, industriell eller annan anläggning eller fartyg, varom i denna förordning sägs, till krigstjänstgöring vid anläggningen eller å fartyget inkallad värnpliktig avlönings- eller annan förmån, som enligt bestämmelserna i §§ 1 och 2 tillkommer sådan värnpliktig, skola motsvarande förmåner utgå på statsverkets bekostnad och tillhandahållas honom genom den myndighet, som verkställt inkallelsen.

2. För kostnad, som genom tillämpning av bestämmelsen i mom. 1 ådrages statsverket, skall avdrag ske från den ersättning för användandet av verkstad, fabrik, annan anläggning eller fartyg eller för i anspråk tagen tillverkning, som enligt lag eller avtal tillkommer dylik anläggnings eller fartygs ägare eller innehavare.